

Τα δέκα πράγματα που πρέπει να θυμόμαστε μετά την πανδημία

του Γιώργου Σμπώκου

Μέχρι την πανδημία, ο μέσος άνθρωπος πίστευε ότι η ευημερία έρχεται με την οικονομική ανάπτυξη, η οικολογική κρίση μπορεί να αντιμετωπιστεί με την τεχνολογία, η εξέλιξη είναι γραμμική και η Δύση πρέπει να αναλάβει ηγετικό ρόλο στην παγκόσμια διακυβέρνηση. Η πανδημία έδειξε ότι αυτές οι φιλοδοξίες είναι υπερβολικά αισιόδοξες.

Μια πρώτη συλλογική αντίδραση εν μέσω της παγκόσμιας εξάπλωσης του Covid 19, των δυσμενών οικονομικών συνθηκών και της κοινωνικής αποστασιοποίησης, είναι η κοινοποίηση ειδήσεων που προκαλούν αισθήματα ευφορίας και αισιοδοξίας. Ερευνητές στη Νέα Υόρκη δήλωσαν στο BBC ότι το επίπεδο εκπομπών μονοξειδίου του άνθρακα στην αμερικανική πολιτεία μειώθηκε κατά 50% μετά τη λήψη έκτακτων μέτρων περιορισμού της κυκλοφορίας. Το περιοδικό Nature γράφει ότι οι προσπάθειες της Κίνας για τον έλεγχο της επιδημίας φαίνεται ότι έχουν περιορίσει την κατανάλωση ενέργειας και τη ρύπανση του αέρα. Τα δορυφορικά δεδομένα που συλλέγονται από τη NASA και την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Διαστήματος έδειξαν σημαντική μείωση των ατμοσφαιρικών επιπέδων διοξειδίου του αζώτου, που παράγεται κατά την καύση ορυκτών καυσίμων, σε ολόκληρη την ασιατική χώρα. Η εφημερίδα Guardian κοινοποίησε ένα βίντεο με δελφίνια που επανεμφανίσθηκαν σε λιμάνι της Σαρδηνίας, μετά την αυστηρή απαγόρευση του απόπλου.

Φαίνεται πως όταν αισθανόμαστε αγχωμένοι, έχουμε την τάση να αναζητούμε πράγματα που μας κάνουν να νιώθουμε καλά, να τα επισημαίνουμε και να τα μοιραζόμαστε με άλλους. Αν και το National Geographic διατηρεί κάποιες επιφυλάξεις σχετικά με

αυτά που μοιραζόμαστε, η ιδέα ότι οι παρενέργειες της πανδημίας είναι ευεργετικές για τα ζώα και τη φύση, δίνει σε πολλούς ανθρώπους την αίσθηση του νοήματος. Πως αυτό που συμβαίνει, συμβαίνει για κάποιο λόγο.

Δεν πιστεύω πως υπάρχει νόημα στα πράγματα. Δέχομαι όμως, ότι η αναζήτηση του νοήματος είναι ζωτικής σημασίας για τον άνθρωπο. Η αναζήτηση νοήματος σε έργα ανθρώπινα ή «πράξεις του Θεού» απαντά στην ανάγκη μας να ανιχνεύουμε λογικές ακολουθίες. Η διαδικασία αυτή μας τροφοδοτεί με δύναμη, αυτοπεποίθηση και συναισθηματική ισορροπία.

Ωστόσο, αυτό που περνάμε δεν συμβαίνει για κάποιο λόγο. Αυτό που περνάμε είναι καθ' εαυτό ένας λόγος. Είναι σχέση, αιτία και απολογία. Η πανδημία συνθέτει όλες τις ερμηνείες δυναμικά – εκτός από μία.

Είναι σχέση γιατί προϋποθέτει την ανθρώπινη κοινότητα για να μεταδοθεί. Είναι αιτία γιατί ενεργοποιεί τα ανακλαστικά της κοινότητας. Δεν είναι όμως απολογία. Για την ακρίβεια, δεν είναι αυτόματα απολογία. Αν θα δώσουμε λόγο ή όχι είναι επιλογή. Πρέπει να θέλουμε να γίνει και απολογία. Η απολογία σε αυτό το συσχετισμό δεν είναι η δικαιολόγηση ή η προσπάθεια μιας πράξης, αλλά ο απολογισμός, η απόκριση σε αυτό που συμβαίνει.

Η απόκριση στην πανδημία μπορεί να οδηγήσει στον επαναπροσδιορισμό του συλλογικού φαντασιακού. Ο Covid 19 μπορεί να έχει μια απομαγευτική επίδραση στις συλλογικές πεποιθήσεις μας.

Εδώ καταγράφονται τα δέκα πράγματα που πρέπει να θυμόμαστε στον απολογισμό μετά την πανδημία:

1. Ο κόσμος δεν χωρίζεται σε ανεπτυγμένα και υποανάπτυκτα κράτη, αλλά σε ευάλωτα και μη ευάλωτα κράτη.

Η ετοιμότητα της Κούβας να στείλει γιατρούς και νοσηλευτές στην Ιταλία έδειξε πόσο σημαντικό είναι για τα κράτη να μην

εξαρτώνται από τη διεθνή αγορά, αλλά να είναι αυτάρκη.

2. Τα εθνικά συστήματα υγείας εγγυώνται την πολιτική προστασία κατά τη διαχείριση κρίσεων.

Η ικανότητα της Ισλανδίας να ελέγξει την εξάπλωση του COVID-19 με τεστ μεγάλης κλίμακας στον πληθυσμό της δείχνει τη σημασία των τοπικών αλυσίδων εφοδιασμού και των εθνικών συστημάτων υγείας.

3. Η ανακατανομή του πλούτου είναι απαραίτητη για την προστασία της κοινωνικής ειρήνης.

Όλες οι ευρωπαϊκές οικονομίες ήδη προσπαθούν να μετριάσουν το κοινωνικό σοκ της πανδημίας με τη λήψη οικονομικών μέτρων για την αναστολή των πληρωμών οφειλών προς το δημόσιο, την εγγύηση δανείων, τη χρηματοδότηση υποδομών, την επίταξη υλικών και υπηρεσιών και την επιδότηση μισθών για εργαζόμενους που δεν μπορούν να εργαστούν.

4. Η βιομηχανική ανάπτυξη δεν είναι απαραίτητη.

Η μακρά οικονομική ανάπτυξη της Κίνας υποκύπτει στην πανδημία. Ο Covid 19 οδηγεί σε έλλειψη εργαζομένων και αγοραστών. Η κινεζική κυβέρνηση αναπροσάρμοσε ήδη τους οικονομικούς της στόχους. Ο Xi Jinping, πρόεδρος της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας, ζήτησε την εξάλειψη της ακραίας φτώχειας μέχρι το τέλος του έτους.

5. Ο τρόπος διαμόρφωσης της σύγχρονης αλυσίδας εφοδιασμού είναι εξαιρετικά εύθραυστος.

Η πανδημία αποκάλυψε πόσο εύθραυστη είναι μια οικονομία που βασίζεται στην εξωτερική ανάθεση, όπως στις ΗΠΑ. Η έλλειψη χειρουργικών ποδιών λόγω της εξάρτησης από κινέζικες κατασκευαστικές εταιρίες εξέθεσε τις αδυναμίες της υπεράκτιας παραγωγής, της απομάκρυνσης από την αυτάρκεια και της ιδιωτικοποίησης του συστήματος δημόσιας υγείας. Ο Λευκός Οίκος επικαλείται τώρα τον νόμο περί αμυντικής παραγωγής. Αντίθετα,

η αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων είναι εξαιρετικά ισχυρή λόγω της τοπικής παραγωγής.

6. Ο ιδιωτικός τομέας είναι εντελώς απροετοίμαστος σε κρίσιμες καταστάσεις.

Ενώ οι κυβερνητικές υπηρεσίες πρόληψης και ελέγχου των λοιμώξεων, τα εθνικά συστήματα υγείας, η αστυνομία και ο στρατός αναλαμβάνουν ηγετικό ρόλο στον έλεγχο της εξάπλωσης του ιού, ο ιδιωτικός τομέας παρουσιάζει εξαιρετικές αποτυχίες στη διαχείριση κινδύνων και στην εταιρική ευθύνη. Οποιαδήποτε καλή συμβουλή ή πρακτική των εταιρειών αντισταθμίζεται εν μέρει ή εξ' ολοκλήρου από την επιδίωξη της διατήρησης του κέρδους τους ή την ελαχιστοποίηση του κόστους παραγωγής τους. Η συμφωνία που επιτεύχθηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο μεταξύ της Εθνικής Υπηρεσίας Υγείας και του ιδιωτικού τομέα για την καταπολέμηση του κορωνοϊού, δείχνει ότι ο ιδιωτικός τομέας δεν είναι διατεθειμένος να χρησιμοποιήσει δωρεάν τις υποδομές και τους πόρους του. Σύμφωνα με τους όρους της συμφωνίας, ο ιδιωτικός τομέας θα αποζημιωθεί πλήρως για τη συνδρομή του.

7. Η κοινωνική απομάκρυνση έφερε τη συναισθηματική σύνδεση στο προσκήνιο.

Όσο μακρύτερα απομακρύνουν τα μέτρα τους ανθρώπους σωματικά, τόσο εγγύτερα έρχονται εκείνοι συναισθηματικά. Στην Ιταλία οι άνθρωποι ενώνουν τις φωνές τους και διασκεδάζουν τον ιό με τραγούδι στα μπαλκόνια, την ώρα που ο αριθμός των θανάτων ανεβαίνει. Το τραγούδι των Ιταλών στέλνει ένα ηχηρό μήνυμα θάρρους, συνεργασίας και αλληλεγγύης.

8. Το ανθρωπογενές περιβάλλον μετατρέπεται σε απαγορευμένη ζώνη.

Το δομημένο περιβάλλον όπως έχει σχεδιαστεί για να διευκολύνει την ανθρώπινη ύπαρξη και σύνδεση, όχι μόνον αδυνατεί να εξυπηρετήσει τον άνθρωπο σε αυτές τις κρίσιμες συνθήκες, αλλά μετατρέπεται σε απαγορευμένη ζώνη. Οι κυβερνήσεις της ΕΕ υιοθέτησαν σπάνια μέτρα σε μια δρακόντεια προσπάθεια να

περιορίσουν την ταχεία εξάπλωση της πανδημίας. Η πρόσβαση σε σχολεία, εκκλησίες, εστιατόρια, σταθμούς, λιμάνια, κινηματογράφους, καφετέριες κ.λπ. απαγορεύεται σε όλα σχεδόν τα ευρωπαϊκά κράτη, ενώ η πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη περιορίζεται έως ότου οι ασθενείς εκδηλώσουν σοβαρά συμπτώματα.

9. Αναδεικνύεται η ζωτική σημασία των κοινοχρήστων.

Ο ρόλος του φυσικού περιβάλλοντος επαναπροσδιορίζεται. Ανακτά τη σημασία του ζωτικού χώρου. Καθώς η ανθρώπινη επιβίωση δεν εξασφαλίζεται πλέον στα ανθρωπογενή συστήματα, ο άνθρωπος επιστρέφει στα οικοσυστήματα. Ανακαλύπτει την εγγενή τους αξία πέρα από τη νομισματική τιμή τους. Ο άνθρωπος ανακαλύπτει τη θεραπευτική επίδραση του εξωτερικού χώρου στην ψυχική του υγεία (με όσες προσαρμογές προβλέπονται στον τρόπο χρήσης του). Επαναξιολογεί τη σημασία της διατήρησης των κοινοχρήστων ως δημόσια αγαθά, προσβάσιμα στο κοινό, μη ιδιωτικοποιημένα ή αλλιώς αποξενωμένα.

10. Ο περιορισμός της κατανάλωσης διαρρηγνύει την αλυσίδα παραγωγού – καταναλωτή.

Τα όρια της παραγωγής διαμορφώνονται από την καταναλωτική συμπεριφορά των ιδιωτών. Η έλλειψη αγοραστικού ενδιαφέροντος είναι ένας από τους παράγοντες που ανάγκασαν την παγκόσμια παραγωγή να σταματήσει. Συμπτωματικά αποδεικνύει πόση δύναμη έχουν οι καταναλωτές. Η μη-κοινότητά τους υπόρρητα και ακούσια διάρρηξε την αλυσίδα παραγωγής – κατανάλωσης. Για πρώτη φορά μια συλλογική παράλειψη καθορίζει την παραγωγή, την κατανάλωση, την κινητικότητα και την ανάπτυξη. Η πανδημία είναι μια κακή συγκυρία. Αν όμως για μια στιγμή ξεχάσουμε όλες τις κοινωνικές συμβάσεις, θα διακρίνουμε πως η καταναλωτική εγκράτεια επιβάλλει όρια. Θα πιστέψουμε ότι ένας εναλλακτικός τρόπος ζωής είναι ρεαλιστικός.

Ο πλανήτης έχει την ευκαιρία να αναπνεύσει. Εμείς έχουμε την ευκαιρία να κάνουμε απολογισμό. Να απομυθοποιήσουμε τις

συλλογικές πλάνες μας, να επαναπροσδιορίσουμε το συλλογικό φαντασιακό μας, να απομαγεύσουμε τον κόσμο μας. Η πανδημία δοκιμάζει την ανθεκτικότητα των πεποιθήσεών μας. Και ίσως στο τέλος, για κάποιους, αυτό που περνάμε, συμβαίνει όντως για κάποιο λόγο. Την πνευματική επανάσταση της παγκόσμιας κοινότητας.